SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z „Bogurodzicy” **Grupa A**

Autor nieznany

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 10

9 zadań, 10 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Kto jest autorem „Bogurodzicy”?

Ⓐ Św. Wojciech (biskup praski, męczennik)
Ⓑ Jan Długosz (kronikarz, XV wiek)
Ⓒ Autor jest nieznany (anonimowy)
Ⓓ Gall Anonim (autor Kroniki polskiej)

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Do jakiej epoki literackiej należy „Bogurodzica”?

Ⓐ Barok
Ⓑ Antyk
Ⓒ Renesans
Ⓓ Średniowiecze

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 3. (0–1 pkt)

Przed którą słynną bitwą rycerstwo polskie śpiewało „Bogurodzicę”?

Ⓐ Bitwa pod Cedynią (972)
Ⓑ Bitwa pod Wiedniem (1683)
Ⓒ Bitwa pod Grunwaldem (1410)
Ⓓ Bitwa pod Legnicą (1241)

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 4. (0–1 pkt)

Czym jest motyw deesis, centralny dla kompozycji „Bogurodzicy”?

Ⓐ Motyw literacki przedstawiający konflikt między dobrem a złem: Chrystus zmaga się z szatanem o duszę człowieka, a aniołowie i demony stoją po obu stronach
Ⓑ Schemat budowy hymnu łacińskiego z trzema częściami: inwokacją do Boga, prośbą wiernych i doksologią, przejęty z liturgii zachodniej przez polskich duchownych
Ⓒ Trzyosobowa kompozycja ikonograficzna: Chrystus w centrum jako Sędzia i Zbawiciel, Maryja i św. Jan Chrzciciel po bokach jako orędownicy w pozach modlitewnych
Ⓓ Motyw literacki opisujący cierpienie Matki Boskiej pod krzyżem: Maryja opłakuje Syna, a św. Jan Ewangelista wspiera ją w bólu jako umiłowany uczeń

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 5. (0–1 pkt)

„Bogurodzica” zawiera możliwe zapożyczenia z języka czeskiego (tzw. czechizmy). Która czeska pieśń religijna mogła być wzorcem funkcjonalnym — swoistym „hymnem państwowym” — dla polskiej pieśni?

Ⓐ Buoh všemohúcí (Boże wszechmogący)
Ⓑ Hospodine pomiluj ny (Panie, zmiłuj się nad nami)
Ⓒ Kde domov můj (Gdzie dom mój — hymn z XIX wieku)
Ⓓ Jesu Kriste, štědrý kněže (Jezu Chryste, szczodry kapłanie)

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 6. (0–1 pkt)

Dlaczego w „Bogurodzicy" wierni, zanim przedstawią swoją prośbę Chrystusowi, zwracają się najpierw do Maryi i powołują się na Jana Chrzciciela?

(A) Bo „Bogurodzica" jest pieśnią maryjną, a Bóg nie jest jej tematem — utwór wychwala Maryję jako Królową Niebios, a Jan Chrzciciel pojawia się jako jej towarzysz, więc prośby kieruje się do niej, a nie do Stwórcy

(B) Bo Bóg jest w świecie „Bogurodzicy" abstrakcją pozbawioną osobowego wymiaru — średniowieczni wierni pojmowali Go jako bezosobową siłę natury, do której nie można się modlić, więc zwracali się do ludzi, którzy żyli na ziemi

(C) Bo autor nie znał teologii i pomylił hierarchię świętych — jako prosty zakonnik bez wykształcenia uznał Maryję i Jana za ważniejszych od Boga, a późniejsi kopiści nie poprawili tego błędu w kolejnych odpisach pieśni

(D) Bo w średniowiecznym, hierarchicznym obrazie świata prośbę do najwyższego Władcy wspierali orędownicy — jak poddany potrzebował dworzan, by dotrzeć do króla, tak wierni szukali wstawiennictwa Maryi i Jana, by zjednać sobie Chrystusa

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 7. (0–1 pkt)

Które typy archaizmów występują w „Bogurodzicy"? Przyporządkuj podane przykłady:

[A] Fleksyjne (inne formy odmiany) — np. „Bogurodzica dziewica" (mianownik zamiast wołacza), „zyszczy" (tryb rozkazujący z końcówką -y)

[B] Ortograficzne (inna pisownia) — np. użycie litery „y" zamiast „i" w każdym wyrazie

[C] Leksykalne (wyrazy wyszłe z użycia) — np. „Gospodzin" (= Pan/Bóg), „bożycze" (= Synu Boga)

[D] Fonetyczne (inna wymowa) — np. „Bogiem" w znaczeniu „przez Boga" (narzędnik zamiast wyrażenia przyimkowego)

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 8. (0–1 pkt)

Co oznacza słowo „Bogurodzica" i z jakiego języka pochodzi?

Zadanie 9. (0–2 pkt)

Na czym polega kunsztowność budowy wersyfikacyjnej „Bogurodzicy"? Podaj co najmniej cztery cechy.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/bogurodzica

SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z „Bogurodzicy” **Grupa B**

Autor nieznany

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 10

9 zadań, 10 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Czym jest „wiersz zdaniowo-rymowy”, którym napisana jest „Bogurodzica”?

(A) Wierszem wolnym, w którym brak rymów i metrum — wersy mają dowolną długość, a podział na wersy wynika z intonacji mówiącego, nie ze składni zdania

(B) Wierszem stroficznym o budowie sonetu — dwa czterowiersze i dwa trzywiersze, rymy okalające i stała liczba jedenastu sylab w każdym wersie

(C) Wierszem, w którym tok składniowy pokrywa się z tokiem wersyfikacyjnym — wersy tworzą zdania, podział wzmacniają rymy, ale brak stałej liczby sylab

(D) Wierszem o stałej liczbie sylab (13-zgłoskowiec) — każdy wers ma średniówkę po siódmej sylabie, a rymy parzyste wzmacniają regularny rytm

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

O co wierni proszą w „Bogurodzicy”?

[A] O „zbożny pobyt” na świecie (pobożne, dostatnie życie doczesne)

[B] O „rajski przebyt” po żywocie (wieczne przebywanie w niebie po śmierci)

[C] O zwycięstwo w walce z nieprzyjacielem

[D] O wysłuchanie ich modlitw i spełnienie próśb

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 3. (0–1 pkt)

Które argumenty przemawiają za powstaniem „Bogurodzicy” na przełomie XIII/XIV wieku?

[A] Pieśń zawiera bezpośrednie odniesienie do bitwy pod Grunwaldem

[B] Melodia odpowiada tradycji XII-XIII w. (związek z litanią do Wszystkich Świętych z rękopisów z Minden i Grazu, XI-XII w.)

[C] Archaizmy językowe i możliwe czechizmy wskazują na kontakty polsko-czeskie tego okresu

[D] Pieśń śpiewana pod Grunwaldem w 1410 r. jako „pieśń ojców” — musiała być znana od dłuższego czasu (co najmniej pokolenie)

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 4. (0–1 pkt)

Jakim refrenem kończy się każda z dwóch pierwszych zwrotek „Bogurodzicy”?

(A) Amen (hebr. amen — niech się tak stanie)

(B) Gloria (Gloria in excelsis — Chwała na wysokości)

(C) Kyrieleison (Kyrie eleison — Panie, zmiłuj się)

(D) Alleluja (hebr. Hallelu Jah — chwalcie Jahwe)

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 5. (0–1 pkt)

Które postacie pojawiają się w dwóch pierwszych zwrotkach „Bogurodzicy”?

- [A] Maryja (Matka Boska)
- [B] Jezus Chrystus (Syn Boży, „bożycze”)
- [C] Św. Wojciech
- [D] Św. Piotr Apostoł (klucznik nieba)

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 6. (0–1 pkt)

Które funkcje pełniła „Bogurodzica” w średniowiecznej Polsce?

- [A] Pieśń taneczna wykonywana na dworach królewskich
- [B] Pieśń bojowa rycerstwa polskiego przed bitwami (Grunwald, Nakło, Warna)
- [C] Hymn cechowy krakowskich rzemieślników
- [D] Pieśń religijna śpiewana podczas nabożeństw kościelnych i przed kazaniami

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 7. (0–1 pkt)

Do kogo wierni zwracają się w pierwszej zwrotce „Bogurodzicy”?

- (A) Do Boga Ojca
- (B) Do Jezusa Chrystusa
- (C) Do Matki Boskiej (Maryi)
- (D) Do św. Jana Chrzciciela

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 8. (0–1 pkt)

Wymień i objaśnij cztery archaizmy z „Bogurodzicy” — po jednym z każdego typu (leksykalny, fonetyczny, fleksyjny, składniowy).

Zadanie 9. (0–2 pkt)

Porównaj obraz Maryi w „Bogurodzicy” z jej obrazem w „Lamencie świętokrzyskim”. Wskaż co najmniej trzy różnice.

Odwołaj się do: sposobu przedstawienia Maryi, jej relacji z Bogiem/ludźmi, emocji, kontekstu teologicznego.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/bogurodzica

Sprawdzian z „Bogurodzicy”

Grupa A

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **D**

3. (1 pkt) **C**

4. (1 pkt) **C**

5. (1 pkt) **B**

6. (1 pkt) **D**

7. (1 pkt) **A, C**

8. (1 pkt) Przykładowa odpowiedź: „Bogurodzica” oznacza „rodzicielka Boga”, czyli Matka Boża. Słowo to pochodzi od greckiego „Theotokos” (Bogarodzica) za pośrednictwem języka staro-cerkiewno-słowiańskiego („bogorodzica”), a do polszczyzny trafiło prawdopodobnie przez język czeski. Forma „Bogurodzica” jest archaiczna — użyto celownika („Bogu”) zamiast dzisiejszego dopełniacza („Boga”).

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Kunsztowność budowy: 1) Paralelizm — wszystkie półwersy występują w paralelnych parach, jak w łacińskich sekwencjach. Antyteza „Bogurodzica-dziewica” ma odpowiednik w „U Twego syna-Gospodzina”, „sławiena” stoi na tym samym miejscu co „zwolena”. 2) Rymy — wewnątrzwersowe (świecie-żywocie) i międzywersowe (bożycze-człowiecze, nosimy-prosimy, pobyt-przebyt). Rymy I zwrotki zawierają w ostatniej sylabie samogłoskę „a” (sławiena-Maryja-zwolena-Maryja). 3) Symetria — obie zwrotki zamknięte refrenem Kyrieleison. 4) Wiersz zdaniowo-rymowy — asylabizm, ale tok składniowy pokrywa się z wersyfikacyjnym. 5) Apostrofy — bezpośrednie zwroty do Maryi. 6) Rozbudowany paralelizm treściowy i składniowy. Wniosek: twórca tekstu był znakomitym poetą i znawcą średniowiecznych form poetyckich.

Grupa B

1. (1 pkt) **C**

2. (1 pkt) **A, B, D**

3. (1 pkt) **B, C, D**

4. (1 pkt) **C**

5. (1 pkt) **A, B**

6. (1 pkt) **B, D**

7. (1 pkt) **C**

8. (1 pkt) Przykładowa odpowiedź: 1) Archaizm leksykalny: „Gospodzin” = Pan, Bóg. Słowo wyszło z użytku, zastąpione przez „Pan”. 2) Archaizm fonetyczny: „sławiena” = sławiona. Nie zaszedł przegłos polski e > o przed spółgłoską twardą. 3) Archaizm fleksyjny: „zyszczy” = zdobądź/pozyskaj. Tryb rozkazujący z końcówką -y (dziś formy kończą się spółgłoską: „zyszcz”). 4) Archaizm składniowy: „Bogiem sławiena” = przez Boga sławiona. Narzędnik bez przyimka „przez” — tzw. składnia bezprzyimkowa.

9. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: W „Bogurodzicy” Maryja jest: 1) Wywyższona, majestatyczna — „Bogiem sławiena”, „matko zwolena”, pośredniczka między Bogiem a ludźmi w motywie deesis. 2) Przedstawiona teologicznie — przez pryzmat dogmatów (Boże macierzyństwo + dziewictwo). 3) Daleka od ludzkiego cierpienia — to „Królowa Niebios”. W „Lamencie świętokrzyskim” Maryja jest: 1) Cierpiącą matką pod krzyżem — „Synku miły i wybrany, / Rozdziel z matką swoją rany”. 2) Przedstawiona emocjonalnie, ludzko — wyraża ból, rozpacz, bezsilność. 3) Bliska ludzkiemu doświadczeniu cierpienia. Kluczowa różnica: w „Bogurodzicy” akcent pada na boskość Maryi, w „Lamencie” — na jej człowieczeństwo. Ta ewolucja odpowiada przemianie pobożności od wczesnego do późnego średniowiecza.

Skala ocen (orientacyjna, 10 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	9–10 pkt
dobry (4)	8–8 pkt
dostateczny (3)	5–7 pkt
dopuszczający (2)	3–4 pkt
niedostateczny (1)	0–2 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/polski/bogurodzica**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.